

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Katedra finančního práva
a národního hospodářství

ZÁKLADY EKONOMIE II

Hospodářská politika

3. přednáška

Podstata hospodářské politiky

- Hospodářská politika je konkrétní jednání státu, kterým je ovlivňována hospodářská situace v širokém národním měřítku.
- Dříve: HP = dosažení maxima společenského blahobytu
- Dnes: HP se utváří na základě střetu názorů politických stran a lobby, byrokracie a reakce na konkrétní hospodářskou situaci

Oblasti hospodářské politiky

- Makroekonomická hospodářská politika (stabilizační):
 - fiskální (rozpočtová)
 - měnová (monetární)
 - vnější hospodářská
 - důchodová
- Mikroekonomická hospodářská politika:
 - politika ochrany hospodářské soutěže
 - strukturální politika
 - regionální politika
 - politika redistribuční a důchodová
 - sociální politika aj.

Členění hospodářské politiky

- fiskální (rozpočtová)
 - soustava veřejných rozpočtů
 - mimorozpočtové fondy
 - rozpočty vládních neziskových organizací, veřejných podniků ve veřejném sektoru
- monetární
 - provádí ČNB
 - ovlivňuje *peněžní zásobu* nebo *úrokové sazby* s cílem stabilizovat ekonomiku
- důchodová
 - zahrnuje různé formy regulace mezd
 - sociální politika
- vnější měnová
 - souvisí s zahraničním obchodem
 - přímé nástroje (clo, kvóty, neviditelné překážky obchodu - hygienická nařízení, normy)
 - nepřímé nástroje (intervence na devizových účtech)

Cíle hospodářské politiky

- základní cíl = maximalizace společenského blahobytu
- základní společenské cíle
- tradiční cíle hospodářské politiky:
 - vyvážený a stabilní ekonomický růst
 - nízká míra nezaměstnanosti
 - nízká a stabilní inflace
 - vnější rovnováha
- Magický čtyřúhelník

Ekonomický růst

- zvýšení reálného potenciálního produktu v čase
- Hlavní zdroje ekonomického růstu:
 - růst výrobních faktorů (zejména práce a kapitál),
 - růst celkové produktivity výrobních faktorů, kterou zapříčiňují faktory jako vzdělání, inovace, technologie, úspory z rozsahu, vědecký pokrok apod.

Hrubý domácí produkt

- HDP = souhrn veškeré finální produkce zboží a služeb vyrobené v určité zemi během jednoho roku.
- HDP nezachycuje stínovou ekonomiku, produkci externalit, netržní produkci.
 - nominální HDP – měřený v běžných cenách
 - reálný HDP – měřený ve stálých cenách

Vztahy cílů

- vztah neutrality
- vztah komplementarity
- vztah konfliktnosti
- vztah identity

Nositelé hospodářské politiky

Subjekty, které se podílí na procesu formulování hospodářské politiky, na jejím provádění a kontrole.

- Proces formulování HP – politické strany, vláda, parlament, centrální banka, odborný státní aparát, zájmové skupiny, profesní skupiny a komory aj.
- Proces realizace HP – vláda, centrální banka, státní správa, soudy, zájmové skupiny aj.
- Proces kontroly – Nejvyšší kontrolní úřad aj.

Nositelé vlivu

- velké podniky
- politické strany a odbory
- vědecké instituce
- tisk
- lobby aj.

Fáze hospodářského rozhodování

- makroekonomická analýza a diagnóza
- prognóza a tvorba programu
- zavedení
- působení
- kontrola

Makroekonomická analýza

Klade důraz na empirické údaje a jejich vysvětlení (závisí na teorii, z níž se vychází)

- ekonomický růst a ekonomická úroveň země
- vývoj národohospodářské poptávky
- vnitřní rovnováha
- zahraniční obchod a vnější rovnováha
- zaměstnanost a trh práce

Makroekonomická diagnóza

- odchylky od stanovených cílů
- vysvětlení odchylek
- eliminace odchylek

Makroekonomická prognóza

- krátkodobá – poznání hospodářského cyklu
- střednědobá – předvídání tendencí
- dlouhodobá – hlavní tendence vývoje

- Podle objektu prognózy:
 - sociálně politické
 - demografické
 - vědecko-technické

- Podle úrovně:
 - globální prognózy
 - mikroekonomické prognózy

Nástroje hospodářské politiky

Nástrojem hospodářské politiky mohou politikové měnit či působit na cílové proměnné. Např. cena, daňová sazba, bankovní zákon, kartelový zákon apod.

- podle úrovně působení:
 - makroekonomické (např. snížení daní ze zisku právnických osob)
 - mikroekonomické (např. protimonopolní hospodářství)
- podle charakteru vlivu:
 - přímé (týkají se mikroekonomické úrovně)
 - nepřímé (týkají se makroekonomické úrovně)
- podle oblasti působení:
 - měnové nástroje (např. množství peněz)
 - fiskální nástroje (např. vládní výdaje)
- podle způsobu ovlivňování:
 - plošné (např. některé daně)
 - selektivní (např. kvóty)
- podle vývoje vztahů mezi účastníky trhu
 - kvalitativní (systémové) – pravidla chování
 - kvantitativní (běžné) – mění kvantitativně data, která jsou základem pro rozhodování

Příčiny selhání trhu a státních zásahů

■ Mikroekonomické

- nedokonalá konkurence
- nedostatek informací
- existence přirozeného monopolu
- existence veřejných statků
- vznik externalit

■ Makroekonomické

- nedostatečné využívání zdrojů
- zabezpečit stabilní hospodářský růst

■ Mimoekonomické

- potřeba zmírnit nerovnosti mezi subjekty
- potřeba zvýšit kvalitu lidského potenciálu
- ohled na životní prostředí

Netržní činnosti státu

- legislativní
- alokační
 - jedná se o snahu státu **efektivně alokovat** finanční prostředky
- redistribuční
 - dosáhnout větší **spravedlivosti** v rozdělování
 - redistribuce se zajišťuje zejména:
 - nepřímo prostřednictvím progresivních daní
 - vyšším zdaněním některého zboží
 - přímo prostřednictvím adresných peněžních transferů
- regulační
- stabilizační
 - jsou důsledkem makroekonomických příčin selhání trhu

Selhání hospodářské politiky

- Vládní selhání jsou označením stavu, kdy vládní rozhodnutí způsobují poruchy v přirozeném vývoji tržního mechanismu.
- Základní oblasti vládních selhání:
 - zájmy a schopnosti politiků a byrokracie
 - časová zpoždění v hospodářské politice
 - informační zpoždění
 - politická zpoždění
 - reakční doba
 - souvislosti hospodářského a politického cyklu
 - vztah politiků k ekonomické teorii
 - nevyužití politického kapitálu

Hospodářský cyklus

- pravidelné kolísání vzestupu a poklesu ekonomiky
- Teoretické přístupy:
 - Monetární teorie cyklu
 - Příčina: oscilace tempa růstu peněžní zásoby (úrokové sazby)
 - Reálná teorie cyklu
 - Příčina: investiční či inovační vlny

Výkyvy ekonomiky z hlediska charakteru cyklu

- Strukturální výkyvy (pouze některá odvětví)
 - změna preferencí spotřebitelů
 - změna vzácnosti ekonomických zdrojů
 - nové technologické poznatky
- Cyklické výkyvy (hospodářské cykly)
 - celkový pokles ekonomiky (produkce a zaměstnanosti)

Výkyvy ekonomiky z hlediska času

- Kitchinovy cykly
 - 30 – 60 měsíců
 - důvod: zásoby
- Juglarovy cykly
 - 10 – 11 let
 - důvod: investice do fixního kapitálu a jejich amortizace
- Kondratěvovy cykly
 - cca 50 let
 - důvod: změny výrobních technologií, politické události

Příčiny výkyvu ekonomiky

■ vnější

- nárůst cen základních vstupů na světových trzích
- nedostatečné informace
- politicko-společenské příčiny
- neadekvátně prováděná hospodářská politika vlády
- nerovnoměrné tempo růstu obyvatelstva
- přírodní katastrofy
- psychologické příčiny aj.

■ vnitřní

- úspory mzdových nákladů podniků (zaostávání poptávky za nabídkou)
- nestabilita investičních výdajů (výkyvy v agregátní poptávce)

Konjunkturní indikátory

- předstihové indikátory
 - počty přijatých zakázek
 - počty vydaných stavebních povolení
- současné indikátory
 - reálný HDP
 - míra nezaměstnanosti
 - ceny výrobců
- zpožděné indikátory
 - mzdy
 - spotřebitelské ceny

Phillipsova křivka

- substituční vztah mezi nezaměstnaností a inflací
- inverzní vztah mezi vývojem nezaměstnanosti a vývojem mezd (pouze, je-li setrvačná inflace stabilní)

Děkuji za Vaši pozornost. 😊